

Anmeldelse

Kristin Skjørten, Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt og Svein Mossige (red.): Vold i nære relationer – Forståelser, konsekvenser og tiltak. Oslo, Universitetsforlaget 2019. 289 sider
Pedersen, Bodil Maria; Henningsen, Inge Biehl

Published in:
Tidsskrift for Samfunnsforskning

DOI:
[10.18261/issn.1504-291X-2020-02-06](https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2020-02-06)

Publication date:
2020

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Pedersen, B. M., & Henningsen, I. B. (2020). Anmeldelse: Kristin Skjørten, Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt og Svein Mossige (red.): Vold i nære relationer – Forståelser, konsekvenser og tiltak. Oslo, Universitetsforlaget 2019. 289 sider. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 61(02), 186-189. [6]. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2020-02-06>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kristin Skjørten, Elisiv Bakketeig, Margunn Bjørnholt og Svein Mossige (red.)

Vold i nære relationer – Forståelser, konsekvenser og tiltak

Oslo, Universitetsforlaget 2019. 289 sider

Bodil Maria Pedersen

Lektor emerita, Roskilde Universitet

bodilpe@ruc.dk

Inge Henningsen

Lektor emerita, Københavns Universitet

inge@math.ku.dk

Boganmeldelser er ligesom forskning situerede og afhængige af, hvem der skriver. Som danske anmeldere (en socialpsykolog og en statistiker) kan vi kun være positivt overraskede og noget misundelige over omfanget af nyere norsk forskning i vold i nære relationer, som redaktørene Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige præsenterer os for. Et lignende mangfoldigt værk ville grundet manglende bevillinger ikke kunne frembringes i Danmark. Men statistikkerne viser, at voldens forskellige former er udbredte, så emnet er vigtigt. Bogen er vanskelig at anmelde, fordi dens 289 sider omhandler meget forskellige emner med udgangspunkt i forskellige teoretiske og metodiske tilgange. Men dette gør den til gengæld til en guldgrube af mulige refleksions- og forskningsemner. Publikationens kaleidoskopiske form har nemlig den fordel, at læseren får et bredt indblik i forskellighederne i mulige emner og forskningspraksisser.

Vold i nære relasjoner er bygget op i to dele med i alt 15 kapitler, dens profil er samfundsvidenskabelig. Bogens forfattere ønsker at bidrage til indblik i fænomenet, dets årsager og konsekvenser samt til viden om, hvordan forskellige hjælpetiltag og retsvæsenet forholder sig til volden. Bogens sammenhæng skabes gennem introduktionskapitlet og dets oversigt over feltets udviklingstræk. En af dens vigtige – og i andre sammenhænge oftest – oversete intentioner er at belyse historiske forandringer i voldens former og i, hvorledes de forstås.

I introduktionskapitlet påpeger redaktørene bl.a., at volden er gået fra at blive behandlet som et privat problemområde præget af frivilligt arbejde til at blive et offentligt problem med mangeartede hjælpeinstanser, hvori opmærksomheden i stigende grad retter sig mod forskellige former for forebyggelse og kontrol. Det pointeres, at det specielt var kvindebevægelsen, der i sin tid gjorde opmærksom på problemet og tog initiativ til hjælpeforanstalt-

ninger. Feministisk forskning bidrog så til at udvikle forskningsområdet. Feltet er med tiden blevet udvidet fra sit oprindelige fokus på vold mod kvinder til en opmærksomhed på vold mod børn/unge, men også mod andre særligt udsatte grupper. Med den stigende viden blev feltets forskningsspørgsmål udvidet til bl.a. etnicitet og klasse samt til hjælpeforanstaltninger og kontrolapparat. Ligeledes er begreberne mænds vold mod kvinder og kønsbaseret vold blev erstattet med begreber som vold i nære relationer. Volden er undervejs blevet formuleret som et spørgsmål om menneskerettigheder. I dag forpligtiger Europarådets Istanbul-konvention EU's medlemsstater til at bekæmpe volden.

Den efterfølgende del I er bygget op omkring ”Forståelser, konsekvenser og omfang af volden”. Det er især vigtigt at nævne kapitel 2 af Bjørnholt. Hun diskuterer på mange niveauer, hvorfor vold i hjemmet stadig skal ses som et ligestillingsproblem. Bjørnholt henviser blandt andet til Istanbul-konventionen, der kræver, at stater anerkender, at vold i hjemmet hænger sammen med en mangel på lighed og kvinders ringere position med hensyn til magt og ligeledes kræver, at stater, der har underskrevet konventionen, arbejder med vold som et kønnet problem.

Norge og flere andre nordiske lande (Danmark) er imidlertid gået langt i retning af kønsneutral lovgivning og begrebsbrug. Dette gælder også på voldsområdet, hvilket har ført til, at Norge gentagne gange er blevet kritiseret af FN's Kvindekomité for kønsneutral lovgivning, der ifølge kvindekomiteen ikke garanterer ligestilling og lige rettigheder for kvinder. Forfatteren viser, at måden, hvorpå problemet om vold i nære relationer stilles, får væsentlig betydning for, hvordan det udforskes, hvilke resultater der opnås, og hvilke politikker der bliver ført, samt om der lægges vægt på individuelle eller samfundsmæssige forhold. Bjørnholt diskuterer selv emnet i et klart samfundsmæssigt perspektiv. F.eks. skriver hun: ”Spenningsene mellom økt gjennomslag og normalisering av likestilling på den ene siden, og økt motstand på den andre siden, er viktige rammebetingelser for det videre arbeidet mot vold i et likestillingsperspektiv”.

Behovet for kønssensitive metoder og statistikker har længe været et omdrejningspunkt i voldsforskningen. I skandinavisk sammenhæng er Bjørnholt en af dem, der har arbejdet mest metodologisk med omfangsundersøgelser af vold og har her peget på, hvordan resultaterne afhænger af måden, volden undersøges på, og hvilke aspekter der italesættes. På baggrund af tal fra et studie om vold og voldtægt i Norge fra 2014 viser Bjørnholt, hvordan vold i parforhold kan fremstilles både som ligeligt fordelt mellem kvinder og mænd og som kønnet. Det er efterhånden kutyme i voldsundersøgelser, at man både spørger om udsathed for mild og for grov vold, og Bjørnholts pointe er, at hvis man ser på antal personer, som har været udsat for mindst én episode af mild eller grov partnervold, kommer man frem til, at der ikke er forskel på mænds og kvinders udsathed. Ser man derimod på den grove vold og ydermere tæller antallet af voldsepisoder, er kvinder langt mere udsat end mænd, og forskellen bliver endnu klarere, hvis man også inkluderer seksuel vold. På denne baggrund peger Bjørnholt på, at der kan ”stilles spørgsmål ved en sammenstilling av ’samlet partner-vold’ som legger sammen milde og grove fysiske voldshandlinger, og som samtidig utelater seksuell vold”. Eller sagt på en anden måde: Med valg af opgørelsesmetode kan forfattere afsløre eller tilsløre voldens kønnede natur.

Kapitel 5, ”Jeg ville jo sige nei’ – Seksuell vold i parforhold”, omhandler netop den seksualiserede vold og understreger behovet for kønssensitive tilgange. De kvindelige informanternes vanskeligheder ved at forholde sig til kontrollen af deres seksuelle liv – det, som med Bjørnholt og Helseth kan kaldes kvindernes ”selvobjektivering” og ”sex uden vilje” – peger nemlig igen på nødvendigheden af at undersøge voldens kønnede karakter. Yderligere betyder dette, at den i Skandinavien meget omtalte indførelse af samtykke ikke er

tilstrækkeligt til at afværge seksualiserede overgreb i parforhold, men at denne tilgang endda kan føre til brist på etikken.

Flere af bogens kapitler omhandler særlig sårbare grupper. I kapitel 3 behandler Johansen minoriserede somaliske og sudanesiske kulturelle praksisser med kvindeomskæring. Det viser sig, at dét ikke at blive omskåret, kan føre til andre lidelser, denne gang af mere psykosocial art, samt til et forøget pres for at overholde andre kønnede regler. Kapitel 4 (Kvaale og Mossige) og 6 (Mossige og Huang) har deres fokus på aldersbestemte grupper, men også som kapitel 7 (Sandmoe) på grupper, der grundet deres sociale afhængighed og udsathed må betragtes som særligt sårbare.

Dette gælder ligeledes de ”Voldsudsatte med funktionsnedsettelse”, som oplever barrierer mod at søge hjælp (Gundersen og Vislie, kapitel 9). De unge, som skader sig selv (kapitel 4), har været udsat for vold og/eller overgreb. Her er der især fokuseret på konsekvenser af forskellige former for vold, mens fokus i kapitel 6 er på unges særlige risici for gentagne gange at blive udsat for belastende forhold (reviktimisering). Begrebet omfatter såvel ikke-fysisk vold som bl.a. mobning, det at være vidne til vold i hjemmet, fysisk vold også fra jævnaldrende og overgreb i hjemmet. Mossige og Huangs kvantitative undersøgelse viser, at bestemte former for udsathed og situationer kunne betyde en større risiko for reviktimisering. Dette tyder på, at ikke alle former for vold, eller de betingelser, de foregår under, får samme personlige betydning. Man må derfor være forsigtig med at generalisere de personlige konsekvenser, udsathed kan få. De unges erfaringer med vold virker tilsyneladende kumulativt i forhold til senere problemer, sådan som Myhre, Syringen og Augustis kapitel 15, ”Helse hos barn som kommer til statens Barnehus”, også indikerer.

Del II, ”Hjelp og kontroll”, omhandler diverse tiltag i forhold til voldsformerne og deres konsekvenser, betingelser, som de voldsudsatte møder, og betingelser for (sam)arbejdet med dem. I kapitel 8, ”Fra kamp til konsensus” (Smette, Bredal og Stefansen), tages den historiske tråd op igen. Temaet er denne gang udviklingen af forholdet mellem civilsamfundet og myndighederne, der fremstilles gennem tre faser fra kamp- og nybrudspræget i 70’erne til mere konsensuspræget og tilskudsstyret i dag. I denne udvikling har krisecentrene og Norges første stortingsmelding om vold i nære relationer spillet centrale roller. Selvom udviklingen synes at medføre mange fordele, pointerer forfatterne, at det også kan medføre svækkelse af feltets kritiske potentiale.

I de følgende kapitler beskrives og undersøges indsatser, som kan fungere forebyggende, såsom barnehusrådgiveres ’mellomromsarbejdspraksiser’ (Andersen, kapitel 10), beskyttelse af udsatte børn (Skjørten, kapitel 11), en kampagne målrettet udsatte (Grøvdal, kapitel 12) og kritik af, hvorledes besøgsforbud fungerer (Dullum, kapitel 13), samt udsattes ønsker til straf (Bakketeig og Dullum, kapitel 14). Kapitlerne, der af pladshensyn ikke bliver diskuteret yderligere her, er meget informative med hensyn til særdeles forskelligartede praktiske tiltag på området. De kan ud over som vidensformidling tjene til refleksion over, inspiration til og udvikling af såvel praksis som yderligere forskning, bl.a. fordi mange også er båret af teori.

Bogen er altså vigtig og kan slet ikke ydes fuld retfærdighed i denne korte anmeldelse. Den kan fint anvendes som opslagsbog i forhold til feltets mange teoretiske og praktiske problemstillinger.

Men læseren savner et diskuterende opsamlingskapitel, der måske kunne påpege ligheder og forskelle, som går på tværs af de forskellige projekter, og som også kunne inspirere til ny forskning. F.eks. kunne diskussionen hos Bjørnholt om modstand mod at se volden som kønnet evt. spores i andre projekter. I Danmark er der til tider tegn på, at volden er stigende, og man kan undre sig over, at den ikke reduceres af den tilsyneladende udvikling i andre

ligestillingsspørgsmål. Men måske skyldes modstanden mod ligestilling kønnede hverdagspraksisser, der befinder sig på et mere individuelt/hverdagskulturelt niveau end det politiske/lovgivningsmæssige? Og måske bidrager en tendens til kønsneutraliseringen bl.a. på lovgivningsområdet til at sløre kønnet modstand og vold?

Ydermere undersøges forhold, der omhandler etnisk minoriserede, oftest kun for en enkelt gruppe. Men det ville være interessant at undersøge, om kønnede tendenser som dem, Johansen omtaler, også gør sig gældende i forhold til majoritetskvinde og andre etniske grupperinger, eller på tværs af dem. Viser eksempelvis etniske majoritetskvinde, når de udmærker sig på arbejdsmarkedet, en forstærket tendens til mere 'kvindelighed' på andre måder? De konflikter, Johansen beskriver mellem kulturelle praksisser og personlige følelser og erfaringer, er i hvert tilfælde også genkendelige blandt majoritetspiger og -kvinder.

Langt flere mænd end kvinder udøver vold, så vold er et kønnet fænomen. Men kvinder udøver også vold. Så ligesom feltet i det hele taget har udvidet sig, ville det være givende at udvikle teoretiske og metodiske tilgange, der kunne undersøge og tage højde for, hvorledes situerede og konkrete, men også overordnede og strukturelle samfundsmæssige betingelser sættes i spil, når vold udøves eller ikke udøves. Måske kunne undersøgelser og analyser, der går på tværs af traditionelle kategoriseringer af grupper og tager højde for samfundsmæssige betingelsers intersektionelle karakter, bidrage hertil og således til videreudviklingen af en køns- og samfundskritisk (volds)teori.